

УДК 76.012:[655.3.06-026.15-021.25:7.038.532
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-2-14>

Вікторія ПРИСТАВКА,
orcid.org/0000-0003-2222-5035
аспірантка кафедри графічного дизайну
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна) vikapristavka98@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЮВАННЯ ЗІНІВ ТА АРТБУКІВ

Актуальність даного дослідження спричинена поширеним синонімічним використанням термінів артбук та зін як в мистецьких практиках, так і в науковому обігу та необхідністю обґрунтованого диференціювання наведених термінів. Застосовано емпіричні та теоретичні методи дослідження; зокрема впроваджено компаративний та фактологічний аналіз, а також структурно-логічний метод (для висвітлення різних аспектів створення і функціонування артбуків та зінів). Був проведений аналіз літератури та досліджень в галузях мистецтвознавства та соціології, що стосуються артбуків та зінів. Проаналізовано зразки артбуків та зінів, що представлені в різних джерелах, включаючи інтернет-сайти, галереї та книгарні. Порівняльний фактологічний аналіз був зорієнтований на виявлення варіативних технік виконання, морфологічної структури та розмірів, накладу видань, стилю та форми, собівартості та цінності для колекціонерів артбуків та зінів.

Науковою новизною є встановлення найбільш вагомих розбіжностей між артбуками і зінами, до числа яких віднесемо: переважне уподібнення артбуків до книги, що рідко набуває кишенькового формату та прагнення їх авторів до високого ступеня мистецької довершеності, завдяки чому у структурі артбуків наявна модульна сітка. Натомість зини уособлюють візуальну і стилістичну різновекторність, навіть в межах одного видання, і є поліваріантними за морфологічною структурою. Попри широкий спектр тематичної зорієнтованості, артбуки рідше є виданням для фанатів певного музичного гурту або субкультури, що презентує інтелектуальне захоплення певної спільноти. Процес створення і собівартість артбуків є складнішим і більш коштовним, порівняно з зінами, через використання нестандартних матеріалів (камінці, дощечки, колекційні матеріали, гербарій, тощо).

Результати дослідження дозволили встановити спільні риси та відмінності між артбуками та зінами, а також визначити переваги та недоліки кожної форми для творців та читачів. Проведений аналіз артбуків та зінів показав, що обидві форми мистецтва мають свої унікальні особливості та переваги. Артбуки частіше використовуються для представлення відомих або високоякісних творів мистецтва та креативних проєктів, тоді як зини відрізняються своєю демократичністю та полістилізмом та можливістю продемонструвати світогляд окремого автора в будь-якому тиражі. Зини можуть використовуватись як засіб соціальної комунікації та оприлюднення ідей поза їх редагуванням будь-якими інстанціями цензури, тоді як артбуки зазвичай зосереджені на естетичному та художньому дослідженні. Однак, обидві форми мистецтва є важливими інструментами для візуального та культурного вираження поглядів їх авторів. Також було встановлено, що зини та артбуки мають своїх прихильників і колекціонерів, які оцінюють їх унікальність та вартість.

В результаті дослідження було визначено, що артбуки та зини мають багато спільного, однак мають свої відмінності, що роблять їх унікальними формами мистецтва та культурного спілкування.

Ключові слова: артбук, зін, самвидав, зін-спільнота, альтернативні медіа, «книга художника», порівняльна характеристика.

Viktoriia PRYSTAVKA,
orcid.org/0000-0003-2222-5035
PhD student at the Department of Graphic Design
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine) vikapristavka98@gmail.com

ON THE ISSUE OF DIFFERENTIATING ZINES AND ART BOOKS

The relevance of this research is driven by the prevalent synonymous use of the terms art book and zine in both artistic practices and academic discourse, highlighting the need for a well-founded differentiation between these terms. Empirical and theoretical research methods were applied, including comparative and factual analysis, as well as the structural-logical method, to elucidate various aspects of the creation and functioning of art books and zines. A review of literature and research in the fields of art studies and sociology related to art books and zines was conducted. Samples of art books and zines from various sources, including websites, galleries, and bookstores, were analyzed. The comparative factual analysis focused on identifying variations in techniques, morphological structure, sizes, print runs, style and form, production costs, and the value to collectors of art books and zines.

The scientific novelty lies in identifying the most significant differences between art books and zines, which include: the predominant resemblance of art books to a conventional book format, rarely in a pocket size, and the authors' strive for a high degree of artistic excellence, resulting in the presence of a modular grid structure in art books. In contrast, zines embody visual and stylistic diversity, even within a single publication, and exhibit morphological structural variability. Despite a wide range of thematic orientations, art books are less frequently fan publications dedicated to specific music bands or subcultures, which usually represent the intellectual pursuits of a particular community. The creation process and production costs of art books are more complex and expensive compared to zines due to the use of non-standard materials (stones, wooden boards, collectible items, herbarium, etc.).

The research results allowed for the identification of common features and differences between art books and zines, as well as the advantages and disadvantages of each form for creators and readers. The analysis showed that both forms of art have unique characteristics and benefits. Art books are more often used to showcase well-known or high-quality works of art and creative projects, while zines are distinguished by their democratization, polystylism, and the ability to present an individual author's worldview in any print run. Zines can be used as a means of social communication and disseminating ideas without censorship from any authorities, whereas art books are usually focused on aesthetic and artistic exploration. However, both forms are important tools for visual and cultural expression of their authors' views. It was also established that zines and art books have their own enthusiasts and collectors who appreciate their uniqueness and value.

In conclusion, the research determined that while art books and zines share many similarities, they possess distinct differences that make them unique forms of art and cultural communication.

Key words: art book, zine, self-publishing, zine community, alternative media, artist's book, comparative characteristics.

Постановка проблеми. Ця стаття присвячена порівнянню двох форм друкованих видань: артбуків та зінів, оскільки через відсутність єдиної типологічно-нормованої системи поділу альтернативних видань, а також їхньої класифікації, багато авторів та читачів плутають або не розділяють дані поняття. Це супроводжується необхідністю диференціювання і чіткого визначення обох термінів, виявленню як спільних, так і відмінних рис в артбуках та зінах. Важливо визначити їхні основні відмінності та контекстуальне використання кожної з цих форм. Наявність синонімічного використання може призводити до плутанини та невірного розуміння в мистецькому середовищі та наукових розвідках. Отже, подальше дослідження та обґрунтування різниці між термінами «артбук» та «зін» є важливим завданням для уточнення їхнього вжитку в мистецькому та науковому контекстах і вирішення виникаючих термінологічних непорозумінь.

Про актуальність дослідження цих мистецьких форм свідчить посилена увага до них на Міжнародному фестивалі «Книжковий арсенал» та конкурсі, що проходить в його рамках «Найкращий книжковий дизайн» з 2016 р., у Києві, в спектр якого входять утилітарні, дитячі й підліткові видання різних жанрів і видів, експериментальні фотокниги, артбуки, зіни та інші подібні неформальні видання, що вказує на їх важливість і впливовість у сучасному медіа-ландшафті.

Аналіз досліджень. Питання, пов'язані з диференціацією та виділенням характерних ознак та властивостей, а також з колами поширення зінів та арт-буків наразі є доволі полемічним полем сучасного мистецтвознавства та соціології. Зокрема питання функціонального спрямування сучасних

ЗМІ відображені у дисертації Ю. Бондаренко (2017) та у публікації С. Мільчевич та Н. Жук (2020). Питання, пов'язані з вивченням альтернативних медіа висвітлені О. Копецькою (2014) та О. Мельниковою-Кургановою (2021). Заглиблену увагу до артбуків, як нетрадиційної форми друкованих видань, виявляють такі науковці як О. Здор (2022), Ю. Копецька (2014). А. Бідун (2019), К. Загорська (2008). Зв'язок артбуків з експериментами митців з угруповань дадаїстів, сюрреалістів, конструктивістів, представників концептуального мистецтва, висвітлено С. Підпригорою (2018). Л. Магдисюк та Т. Бульчик (2019).

В роботі застосовано компаритивний та фактологічний аналіз, а також структурно-логічний метод (для висвітлення різних аспектів створення і функціонування артбуків та зінів). Проаналізовано зразки артбуків та зінів, що представлені в різних джерелах, включаючи інтернет-сайти, галереї та книгарні. Порівняльний фактологічний аналіз був зорієнтований на виявлення варіативних технік виконання, морфологічної структури та розмірів, кількості видань, стилю та форми, собівартості та цінності для колекціонерів артбуків та зінів.

Мета статті – встановити та висвітлити особливості та відмінності артбуків та зінів з точки зору їх морфологічної структури, формату, тематики, цільової аудиторії та інших факторів. Через дослідження різних аспектів цих мистецьких видань надати читачам і науковій спільноті більш глибоке розуміння кожного з цих культурних продуктів.

Виклад основного матеріалу. У своїй дисертації Ю. Бондаренко (2017, с. 4) пише про два види ЗМІ: «універсальні та спеціалізовані альтер-

нативні», також зазначає, що основними «рисами альтернативної періодики, що відрізняють її від мейнстримних ЗМІ, є характер фінансування, цільова аудиторія, модель комунікації, редакційна політика, формально-змістовий аспект, соціально-політична модальність», Ю. Бондаренко (2017, с. 3).

За оксфордським онлайн-словником альтернативні медіа ділять на три дефініції: підпільна преса, радикальні медіа, маркетинговий оригінальний товар який виражає нонконформістські цінності. Олена Мельникова-Курганова (2021 с. 135) пише, що «альтернативні медіа мають коріння в дисидентських комунікаціях», проте саме в Інтернеті вони набули додаткових характеристик рис, таких як інтерактивність, кросмедійність, трансмедійність, мультимедійність.

Також варто зазначити, що для неформального контенту потрібні неординарні підходи та оригінальна манера подачі інформації, що привертає увагу аудиторії. В сьогоденні, зини та артбуки належать до незалежних альтернативних форм видань, що є винятковими за змістом і формою та відображають світогляд автора та його амбіції.

Варіативність написання терміну «артбук», «art book» чи «artbook», «арт-бук», «книга художника» вивчають лінгвістичні студії. Натомість в нашому дослідженні важливо знати, що цей вид публікацій також позначають термінами: креативне видання, мистецька книга, книга художника. Схожа ситуація щодо варіативності термінів склалася і з зинами, оскільки, залежно від функціонального спрямування та цільової аудиторії, зини можуть називають по різному: «зін», «фотозін», «fanzine», «ezine» та інші. Таке розмаїття понять пов'язане із відсутністю єдиної типологічно-жанрової класифікації щодо творчих видань, через це кожен автор може інтерпретувати кожне з цих понять по-своєму.

Згідно з думкою Оксани Здор (2022, с. 214), артбук є повністю авторським візуальним висловлюванням, книгою, що належить художнику. Всі елементи артбуку – візуальні та конструктивні рішення, текст та його презентація підпорядковані задуму самого автора.

Про те, що артбуки є «нішевидами виданнями» пише Ю. Копецька (2014, с. 67). Артбук як креативне видання («книга художника») надає свободу творчості на відміну від традиційної книги. А. Бідун (2019, с. 84) пише, що «зважаючи на цільове призначення, характер інформації, морфологічну структуру та спосіб побудови матеріальної конструкції є підстави розглядати артбук як інноваційний вид видання», ключовими ознаками

якого є «унікальність, часто нетехнологічність матеріальної конструкції за формою, добором і поєднанням композиційних матеріалів, з якими органічно пов'язана нетрадиційність (незвичність) його контенту. Галина Листвак (2013) розуміє артбук як «альбом графіки».

К. Загорська (2008, с. 6) відзначає, що критерієм відмінності артбуку від інших видань, є аматорство як прийом, аргумент, «підкреслено дилетантський вигляд», що стає творчим жестом й актом розкутого креативного самовираження, а не свідченням непрофесійності чи зневаги до книги, твору чи мистецтва. Найхарактернішою ознакою і функцією артбуків є зорієнтованість на досягнення мистецької довершеності.

А. Бідун (2019, с. 85) зазначає що, «здебільшого артбук є одиничним (у крайньому разі – немасовим)» результатом креативного пошуку та вмінь майстра. Прикладами одиничного артбуку, що прагне до мистецької довершеності А. Бідун називає артбуки ручної роботи. До таких можемо віднести роботи Н. Спасьонової «Крах2» (рис. 1) та В. Вілош «Молитва» (рис. 2).

Для створення артбуку «Крах 2» авторка використала картон, пластик, офорти зроблені маслом, екслібрис в техніці ліногравюри, текст написаний тушшю, а сам артбук зшила мотузками.

На думку С. Підпригори (2018, с. 45), варіативні експерименти митців з книгою художника були продовженням творчої практики дадаїстів, сюрреалістів, конструктивістів, представників концептуального мистецтва, а також мистецького руху 1950–60-х років «Флюксус» та сприяли виділенню «книги художника» в кінці 20-го століття як окремих жанр, що має багато підвидів і допоки все ще відзначається відсутністю чіткої термінологічної визначеності. Згідно з думкою цієї ж науковиці (С.Підпригора 2018, с. 49) артбуки можуть включати додаткові конструктивні елементи, багато з яких є типовими для книжок-іграшок. До цих елементів належать різноманітні вставки, наклейки, футляри, закладки, вирізки, рухомі деталі, тощо.

Артбук часто є результатом співпраці кількох авторів або команди, а іноді це один митець, який поєднує в собі письменника, художника, дизайнера та редактора. Яскравим прикладом такого авторства може бути Юрко Іздрик, який видав мистецький альбом «UNDERWORD». Його проєкт якраз можна віднести до комерційного артбуку, оскільки в даному випадку збірка вийшла від видавництва «Клуб Сімейного Дозвілля». В даному артбуці зібрана проза, вірші, фотографії, які автор розділив на важливі періоди свого життя: дитинство, школа; родина, друзі та інші

Рис. 1. Наталія Спасьонова, артбук «Крах 2»

Рис. 2. Влада Вілош, артбук «Молитва», 2023

категорії. Натомість зіни значно рідше створюють в команді, в більшості випадків це одноосібна робота. Отже артбук і зін можуть бути досить особистими і презентувати погляди та емоційне сприйняття дійсності їх автором, але основна відмінність зіну в тому, що він рідше несе комерційний характер. С. Мільчевич та Н. Жук (2020, с. 533) виділяють два види артбуків: мистецькі об'єкти та комерційні артбуки. В нашому випадку зіни та артбуки можемо віднести до альтернативних, нішевих форм ЗМІ.

З інтенсивним розвитком цифрових технологій стало набагато зручніше поширювати інформацію як в онлайн-середовищі, так і офлайн. Для митців це відкрило нові можливості для публікації та обміну своїми творами, а також сприяло їх про-

дажу, тому саме технологічний прогрес вплинув на комерціалізацію творчих видань. За О. Копецькою (2014), «артбуки цілком можуть задовільняти різні запити, сприйматися і як мистецькі творіння, і як видавнича продукція». З одного боку комерційний аспект «вбиває» унікальність та загадковість мистецьких видань, з іншого, хороша сторона комерціалізації полягає у можливості показати себе та своє творіння світу та донести власні думки в чистому непідцензурному вигляді більшій аудиторії.

Н. Подоляка та О. Швачко (2020, с. 26) в своїй статті зазначають, що «зіни сформуливали свій прошарок в альтернативному малобюджетному мистецтві молодих митців, у зв'язку з цим з'явилися незалежні видавничі будинки, спе-

ціалізовані на виробництві і розповсюдженні зінів».

В Україні, у зв'язку з політичною ситуацією та радянськими репресіями періоду 1930–1980-х рр., самвидав втілювався переважно у зінах. Мельникова-Курганова О.С. (2020, с. 136–137) до українських дисидентських комунікацій 1960–1980 рр. відносить: самвидав; протестні документи (листки, листи, анекдоти, петиції, заяви, які, крім автора, мали інших підписантів); зарубіжні заборонені радіостанції, «кухонні розмови» як усна комунікація, творчі гуртки, зокрема, хори; комунікація за допомогою символів (національний герб, прапор), написи на стінах, будинках, неофіційно організовані диспути на заборонені владою теми; культурні та інформаційні акції. У сьогоденні блогери є альтернативними лідерами громадської думки, кожний з яких отримав свою онлайн публіку.

Окрім цього артбуки та зини також цінні як терапевтичний інструмент для людей які їх створюють. Л. Магдисюк та Т. Бульчик (2019: с. 90–91)

вважають, що артбук – це творчий синтез важливих подій, який втілюється у візуальній формі, та дозволяє пережити минуле через сторінки книги. Він може надати енергетичний імпульс, викликати спогади та наповнити емоціями, які супроводжували людину у певний момент її життя.

Щодо зінів, то яскравим прикладом зину як об'єкта психотерапії може бути робота Надії Матвєєвої (рис. 3) під назвою “Zin”.

У цьому виданні через використання специфічного дизайну, леттерингу, графічних елементів та заголовків прослідковується характерний і дещо похмурий бунтівний стиль гранж.

Серед артбуків/фотобуків як прикладів рефлексії на воєнну тематику може бути наведено видання Мушега Циرونяна «A LIFE THAT NEVER STOPPED» (рис. 4), в якому розміщені київські фото та історії людей. Наразі артбук можна придбати в арт-книгарні МІСТО.

Зини та артбуки можуть бути втілені як в електронному вигляді, так і у фізичному. У своїх соцмережах Руслана Ключко пише про свій артбук

Рис. 3. Надія Матвєєва, зін про психотерапію, 2023

Рис. 4. Мушег Циرونян «A Life That Never Stopped», 2023

«Hometown» (рис. 5) що це «подорож крізь покоління, пам'ять та час. Документація нинішнього і осмислення минулого». Всередині артбуку немає текстів, вся інформація про проєкт розташована на закладці.

Іншим проєктом Руслани є артбук «Жаржайло» (рис. 6). Цікавим у ньому є те, що авторка використовувала техніку анімації, яку можна подивитись, відсканувавши QR-код на одній з сторінок книги. До речі, ілюстрації в артбуці створені методом нашарування слоїв з цих анімацій.

Проаналізувавши статтю Ю. Мельничиної (2022) ми згодні з думкою її авторки про те, що більшість зінмейкерів виявляють креативний підхід переважно у змісті свого видання, тоді як автори арт-

буків більше акцентують увагу на візуальному вираженні – дизайні, матеріалах, формі, тощо, проте не можемо погодитися з міркуванням, що «зін завжди розповідає історію, а для артбука це не головне, бо він більше про ідею, самовираження, позицію» і «артбуки ніколи не виходять у цифровому варіанті». В процесі дослідження було виявлено, що існує величезне тематичне та жанрове різноманіття зінів, інколи зін може виступати як формат для презентації портфолію та не мати прив'язки до певної історії, це може бути наприклад фотозін з рандомними фото одного або кількох авторів або виключно ілюстраторський зін, де зібрані роботи одного митця. Також важливо враховувати те, як самі автори позиціонують свій

Рис. 5. Руслана Ключко, артбук «Hometown», 76 сторінок, формат A5 відкритий корінець, 2023

Рис. 6. Руслана Ключко, артбук «Жаржайло», 16 сторінок

проект. Отже маємо визнати, що зін володіє набагато більшим спектром змістового і образно-асоціативного наповнення, порівняно з артбуком.

Прийнято вважати, що зіни не мають видавничої верхівки. В більшості випадків це дійсно так, проте, в процесі дослідження було виявлено що інколи група людей може організувати невеличке незалежне інді-видавництво. Прикладом цього може бути Feral Indie Studio, яку організували пара ілюстраторів та митців, розташованих у сільській місцевості Аппалачі; наразі на їх сайті можна прослідкувати кілька зінів на ігрову тематику.

В Україні все частіше з'являються арт-книгарні, де можна придбати артбуки та зіни, наприклад: МІСТО, Ределіон (Readellion), книгарня-кав'ярня Readeat, також артбуки можна придбати від видавництва Arthuss. У львівській фотолабораторії Berliner Studio проводять творчі зустрічі, де також можна подивитися зіни та артбуки. Незважаючи на війну, за останній рік проводилося все більше зустрічей зін-спільноти, де відбувалися презентації нових зінів від різних авторів, найчастіше вони відбувалися у великих містах України: в Києві та Львові.

Photobookshow – мистецька організація в Брайтоні, створена в 2011 році для популяриза-

ції фотокниг, створених художниками. Її метою є виставки та майстер-класи, що проводяться як для популяризації зінів, так і для обміну досвідом і технологіями щодо їх створення.

Заснована в 2002 році, Momento Pro була першою та найкращою австралійською студією, яка займалася виготовленням фотокниг виняткової якості. Наразі майстерня допомагає авторам із Австралії та Нової Зеландії публікувати свої фотографії у формі книги. Вони навіть мають посібник «Як самостійно опублікувати фотокнигу», а серед клієнтів як професійні фотографи, художники, корпоративні маркетологи, самовидавці і студенти.

Ці всі майданчики, описані вище, більш лояльні до змістового і візуального контенту, ніж великі видавництва і, звісно ж, вирізняються простішими вимогами для презентації та продажу книг і зінів. Отже, з вище описаного матеріалу можемо виділити 2 паралелі в зінах та артбуках: перше явище це комерційний – зін/артбук, інша паралель це одиничний продукт який в більшості випадків не продається, проте може бути особистим об'єктом або предметом виставок.

Проаналізувавши дані різних дослідників складемо таблицю 1 порівняння зінів та артбуків:

Таблиця 1

Класифікація	зін	артбук
1	2	3
За авторством:	Одноосібні; групові.	
За тиражом:	Один примірник; тиражні.	
За способом творення:	Створені вручну; створені за допомогою технологій; поєднання ручної роботи і технологій, іноді ШІ.	
Може бути об'єктом психотерапії:	Обидві форми можуть бути об'єктами психотерапії.	
Класифікація:	Немає єдиної затвердженої типологічної класифікації видань.	
Колекціонування:	Обидві форми є об'єктами колекціонування.	
Існує як форма представлення для портфоліо:	Існують ілюстраторські зіни та фотозіни, схожим чином за допомогою форми артбуку автори можуть оформити конкретний проєкт чи певну серію своїх робіт, існує також і поняття фотобук (фотовидання) під яким часто мається на увазі артбук	
Комерція:	Можуть бути комерційними, або не переслідувати комерційної вигоди. Зінами частіше обмінюються, дарують або продають по собівартості, вони рідше бувають комерційними, проте з розвитком технологій з'явилися інді-видавництва де можна придбати як зіни так і артбуки;	
Електронна форма:	Можуть бути як в електронному вигляді так і у фізичному	Зазвичай існує фізично, рідко, але може мати як додаток електронну форму або відео його створення
За об'ємно-просторовою структурою:	Зін-книжечка/брошура; зін-постер, -гармошка, -газета, або будь-яка інша форма, а взагалі найпоширенішим є А6 кишеньковий формат.	Артбук як витвір-інсталяція; як видавничий продукт; як експеримент. Замість аркушів паперу можуть бути дерев'яні або глиняні дощечки, в той час як процес створення зину значно простіший.
Обсяг сторінок:	Зазвичай в діапазоні до 56 сторінок. Часто 12–24 ст. Може нагадувати міні-журнал, брошуру.	Кількість сторінок залежить від ідеї, але їх зазвичай більше ніж в зінах. Артбук рідко буває кишеньковим. Частіше візуально може нагадувати книгу.

Продовження таблиці 1

1	2	3
Видавництво:	Зазвичай немає видавничої верхівки. Проте можуть продаватися на сайтах та платформах інди-видавництв або на тематичних виставках: Feral Indie Studio, Readellion, Різоденція. Часто характеризуються духом «зроби сам» (DIY)	Якщо артбук тиражний (комерційний), то завжди має видавничу верхівку. Наприклад артбук Юрія Іздрика від Клубу Сімейного дозвілля.
Модульна сітка:	Рідше проєктуються за сіткою, особливо музичні зини які прагнуть до анархії.	Прагне до мистецької довершеності, тому модульна сітка присутня майже завжди.
Тематика створення:	Будь-яка: екологія, фото, література, політика, жарти, музика, фемінізм, фільми, фантастика, соцтематика, комікси.	Будь-яка, проте артбуки рідше бувають фанатським виданням, все залежить від вподобань автора.
Особливості проєктування:	Вільне використання модульних сіток; свобода візуального оформлення; експериментальні види друку та графічних технік; використання акцидентних та рукописних шрифтів.	Процес створення часто буває складнішим через використання нестандартних матеріалів (камінці, дощечки, колекційні матеріали, гербарій).
Ціна	Зини бувають безкоштовні, часто мають символічну ціну собівартості, проте можуть бути досить дорогими (зазвичай якщо колекційні).	Артбуки зазвичай дорожчі (особливо якщо це комерційний об'єкт), а ті артбуки що в єдиному екземплярі в основному не продаються.
Наявність ISSN (міжнародний стандартний номер періодичного видання); ISBN (International Standard Book Number – міжнародний стандартний номер книги)	Зини не містять ISSN та ISBN	Якщо артбук комерційний, то може містити ISSN та ISBN
Якість друку:	Зини часто друкують вдома на принтері, тому іноді це може впливати на якість, проте з розвитком технологій ситуація покращується.	Артбук частіше прагне до мистецької довершеності, тому по якості більше схиляється до книги
Цільова аудиторія:	Зини не прив'язані до ЦА, слугують засобом самовираження автора.	Артбуки часто цікаві фанатам конкретного мистецтва або проєкту. Вони можуть бути спрямовані на колекціонерів, художників, геймерів або людей, зацікавлених у творчому процесі.
Візуальне наповнення:	Залежить від тематики. Найчастіше текст, фото та ілюстрації, інколи наліпки та постери можуть бути додатками до зину	Містить велику кількість ілюстрацій, малюнків, фотографій та інформації про творчий процес та менше тексту. Доповненням можуть бути вирізки, вклейки та будь які елементи в залежності від концепції
Способи функціонування:	Пожертви окремих осіб, редакторів і видавців, гранти. Комерційні артбуки та зини часто роблять з метою продажу для фінансової вигоди, або з метою поширення та популяризації певного контенту.	

Висновки. В даному дослідженні спільних рис виявилось менше ніж відмінних. Основна схожість обох форм креативних видань полягає в способах творення: вручну; за допомогою технологій; поєднання ручної роботи і технологій (останнім часом в тому числі і за допомогою ШІ). Обидва види видань за авторством можуть бути як одноосібні, так і групові. За тиражем: одиничні та тиражні.

Оскільки зини зародилися у фанатських колах, серед поціновувачів наукової фантастики, потім тематичне різноманіття фендомів та субкультур розширилось, то зини й досі іноді створюються ентузіастами, часто спеціально для фанатів. Також зини характеризуються аматорським виробництвом: часто містять суміш створеного фанатами контенту, наприклад фанфіки, фан-арти, огляди, інтерв'ю та статті, пов'язані з певним фендомом

чи спільноту. Через DIY (Do It Yourself – «зроби це сам») у характері видань зінів переважають форми створені власноруч або опубліковані самостійно (якщо це е-зін), або можуть мати масовий, непрофесійний відтінок.

Артбуки заснувалися на мистецтві, і, як впливає з назви, насамперед зосереджені на демонстрації візуальної культури та естетизації оточуючої дійсності. Вони можуть бути присвячені конкретному художнику, проекту або темі. Через прагнення до мистецької довершеності артбуки зазвичай виготовляються та публікуються за допомогою професійних друкарських технологій. Від зінів відрізняються високоякісним друком, палітуркою та іноді презентацією для посилення візуального ефекту. Наразі можемо виділити 2 форми артбуків: комерційний та мистецький об'єкт. Комерційний артбук може бути випущений як товар для продажу та піару, як частина маркетингової стратегії для просування певного продукту, фільму, відеогри, митця чи бренду.

Зін більше схожий на міні-журнал і слугує творчим майданчиком для подачі контенту, що замовчується офіційними ЗМІ та видавництвами або для обміну думками і враженнями в межах певної субкультури або спільноти. Зін, переважно, має компактні розміри, а його морфологічна структура зорієнтована на зручність транспортування та мобільність трансформування, в разі потреби. Натомість артбук більше нагадує книгу та є платформи для творчого самовираження автора, проте обидві форми важливі та цінні і мають своїх прихильників та колекціонерів.

До переваг зінів можна віднести невідцензурність та незалежність, ці форми видання ідеальні для висвітлення замовчуваного контенту, через це

вони не містять номерів періодичності та ідентифікації: ISBN/ISSN, що дають змогу об'єднати в єдину систему видання, книгорозповсюдження та інформаційне обслуговування, проте мінус у відсутності міжнародного стандартного номеру книги полягає у розповсюдженні зінів, але цей недолік робить їх нішевими виданнями, націленими на певну аудиторію. Також варто зауважити, що через відсутність ISBN неможливо перевірити наявність плагіату, а через саморобне виробництво якість друку зінів може бути гіршою, порівняно з артбуками. Зіни часто виготовляються в обмежених кількостях та є недорогими за собівартістю, що дозволяє авторам ділитися своєю творчістю без великих витрат. Такі видання можуть служити платформою для експериментів і творчого вираження без необхідності проходження через формальний процес видавництва.

Що стосується артбуків, то на відміну від зину, комерційний артбук може містити ISSN та ISBN. Якість артбуків зазвичай вища через прагнення до мистецької довершеності. Кількість сторінок в зінах зазвичай менша, що може бути недостатнім для повноцінного висвітлення теми або представлення широкого спектру творів, в той час як форма артбуку дає більше можливостей показати великий проект. Зазвичай зіни випускаються в обмежених кількостях, буває що їх важко знайти або придбати, проте можливо саме в цьому і полягає їх шарм. Отже, обидві форми видань важливі та цінні, оскільки сприяють самовираженню митців: зіни відображають історію та еволюцію спільноти, її ідеї та думки майже протягом останнього століття, артбуки зберігають та документують твори мистецтва, забезпечуючи їхню доступність та збереження для наступних поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідун А. Артбук у теоретичному вимірі й у системі практик редактора. Наукові записки Інституту журналістики. Київ. 2019. Т. 1, № (74). С. 78–94.
2. Бондаренко Ю. С. Альтернативна преса сучасної Німеччини (особливості функціонування, редакційна політика, місце в національній системі медіа) : дис. канд. н. із соціальних комунікацій. 27.00.04. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017. 170 с.
3. Загорська К. Книжковий обід 07/08 Book Lunch. Каталог виставки. Київ. 2008. 52 с.
4. Здор О. Г. Рукописна книга художника. Шрифт як засіб творення образу книги. Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві. Київ. 2022. С. 205–215.
5. Копецька, О. Ю. Артбук як різновид нішевих видань. Наукові записки Інституту журналістики. Київ. 2014. Т. 55. С. 66–69.
6. Листвак Г. Б. Риси книги художника в сучасних українських виданнях. Поліграфія і видавнича справа. Львів. 2011. Вип. 4. С. 39–45.
7. Магдисяк Л., Бульчик, Т. Артбук як сучасна форма. Збереження та структурування нарративів особистості. Арт-терапевтичні технології. Переяслав-Хмельницький. 2019. С. 89–92.
8. Мельникова-Курганова О. С. Курс «Дисидентські Комунікації та альтернативні медіа» : Знання, навички, компетенції. Актуальні проблеми науки та освіти. Маріупольський державний університет. Маріуполь 2020. С. 136.
9. Мельникова-Курганова О. С., Мельникова-Курганова, Е. С. Альтернативні соціальні медіа: локальний вимір. Суми : Образ. Сумський державний університет. 2021. С. 133–141.

10. Мільчевич С., Жук Н. Комерційний артбук: Виокремлення терміну та стилістичні особливості продукту. Молодий вчений. Одеса. 2020. Вип. 80. Т. 4. С.533–538.
11. Подоляка Н., Швачко О. Сучасний самвидав, зін-видання як спосіб самовираження та комунікації. Інтегровані комунікації. Київ. 2020. Вип. 1 (9). С. 22–27. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2020.1.3>
12. Мистецький арсенал. The debest sign book, 2021: положення щодо організації та проведення конкурсу «Найкращий книжковий дизайн». URL: <https://artarsenal.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/bbd21> (дата звернення: 05.12.2023).
13. Мельничина Ю. SKVOT MAG. Артбуки та з чим їх можна спутати. Чому артбук – це не ілюстрована книга і не зін, а «книга художника». URL: <https://skvot.io/uk/blog/artbooks-and-how-to-> (дата звернення: 10.12.2023).
14. Alternative media. A Dictionary of Media and Communication. Oxford, 2011. 472 p. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095406512> (дата звернення: 10.12.2023).
15. Created by Charlie Ferguson-Avery Published by Feral Indie Studio. URL: <https://www.exaltedfuneral.com/products/they-cried-monster?prprodstrat=copurchase&prrecid=e0da32de4&prrecpid=6863820849254&prrefpid=6863819997286&prseq=uniform>
16. Feral Indie Studio. URL: <https://www.feralindiestudio.com/> (дата звернення: 12.12.2023).
17. Momento Pro. URL: <https://www.momentopro.com.au/uses/self-publish> (дата звернення: 13.12.2023).

REFERENCES

1. Bidun A. (2019) Artbuk u teoretychnomu vymiri u y systemi praktyk redaktora. [Artbook in the theoretical dimension and in the system of practices of the editor] Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. 1, (74). 78–94. [in Ukrainian].
2. Bondarenko Yu. S. (2017) Alternatyvna presa suchasnoi Nimechchyny (osoblyvosti funkcionuvannya, redaktsiina polityka, mistse v natsionalnii systemi media). [The alternative press of modern Germany (features of functioning, editorial policy, place in the national media system)]: dys. kand. n. iz sotsialnykh komunikatsii. 27.00. 04. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. 170. [in Ukrainian].
3. Zahorska K. (2008) Knyzhkovyi obid 07/08 Book Lunch. [Book Lunch 07/08 Book Lunch]. Katalog vystavky. 52. [in Ukrainian].
4. Zdor O. H. (2022) Rukopysna knyha khudozhnyka. Shryft yak zasib tvorennia obrazu knyhy. [Artist’s handwritten book. Font as a medium creation of a book image]. Ukrainska pysemnist ta mova v manuskryptakh i drukarstvi. Kyiv. 205–215. [in Ukrainian].
5. Kopetska, O. Yu. (2014) Artbuk yak riznovyd nishevykh vydan. [Artbook as a type of niche publications]. Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. 55. 66–69. [in Ukrainian].
6. Lystvak H. B. (2011) Rysy knyhy khudozhnyka v suchasnykh ukrainskykh vydanniakh. [Features of the artist’s book in modern Ukrainian publications]. Polihrafiia i vydavnycha sprava. 4. 39–45. [in Ukrainian].
7. Mahdysiuk L., Bulchuk, T. (2019) Artbuk yak suchasna forma. Zberezhennia ta strukturuvannia naratyviv osobystosti. [Artbook as a modern form. Preservation and structuring of personality narratives]. Art-terapevtychni tekhnolohii. 89–92. [in Ukrainian].
8. Melnykova-Kurhanova O. S. (2020) Kurs «Dysydentski Komunikatsii ta alternatyvni media»: Znannia, navychky, kompetentsii. [Course “Dissident Communications and alternative media: Knowledge, skills, competences]. Aktualni problemy nauky ta osvity. Mariupolskyi derzhavnyi universytet. 136. [in Ukrainian].
9. Melnykova-Kurhanova O. S., Melnykova-Kurhanova, E. S. (2021) Alternatyvni sotsialni media: lokalnyi vymir. [Alternative social media: the local dimension]. Obraz. Sumskiy derzhavnyi universytet. 133–141. [in Ukrainian].
10. Milchevych S., Zhuk N. (2020) Komertsiyni artbuk: Vyokremлення терміну та стилістичні особливості продукту. [Definition of the term and stylistic features of the product]. Molodyi vchenyi. 80(4). 533–538. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-111> [in Ukrainian].
11. Podoliaka N., Shvachko, O. (2020) Suchasnyi samvydav, zin-vydannia yak sposib samovyrazhennia ta komunikatsii. [Modern self-publishing, zine publishing as a way of self-expression and communication] Intehrovani komunikatsii 1 (9). 22–27. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2020.1.3> [in Ukrainian].
12. Mystetskyi arsenal. The debest sign book, 2021: polozhennia shchodo orhanizatsii ta provedennia konkursu «Nai-krashchyi knyzhkovyi dyzain». [The best sign book, 2021: provisions for the organization and conduct of the competition “The best book design”] URL: <https://artarsenal.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/bbd21> (access date: 05.12.2023). [in Ukrainian].
13. Melnychyna Yu. SKVOT MAG. Artbuky ta z chym yikh mozna sputaty. Chomu artbuk — tse ne iliustrovana knyha i ne zin, a «knyha khudozhnyka». [SKVOT MAG. Artbooks and what they can be confused with. Why an artbook is not an illustrated book or a zine, but an “artist’s book”] URL: <https://skvot.io/uk/blog/artbooks-and-how-to-> (access date: 10.12.2023). [in Ukrainian].
14. Alternative media. (2011). A Dictionary of Media and Communication. Oxford URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095406512> (access date: 10.12.2023).
15. Created by Charlie Ferguson-Avery Published by Feral Indie Studio. URL: <https://www.exaltedfuneral.com/products/they-cried-monster?prprodstrat=copurchase&prrecid=e0da32de4&prrecpid=6863820849254&prrefpid=6863819997286&prseq=uniform> (access date: 10.12.2023).
16. Feral Indie Studio. URL: <https://www.feralindiestudio.com/> (access date: 12.12.2023).
17. Momento Pro. URL: <https://www.momentopro.com.au/uses/self-publish> (access date: 13.12.2023).